

PRIMORSKI DNEVNIK
je začel izhajati v Trstu
13. maja 1945, njegov
predhodnik PARTIZANSKI
DNEVNIK pa 26. novem-
bra 1943 v vasi Zakriž
nad Cerkljami, razmožen
na celostni. Od 5. do 17.
septembra 1944 se je ti-
skal v tiskarni «Dobrodoša»
v Govcu pri Gorenji Trebu-
ši, od 18. septembra
1944 do 1. maja 1945 v
tiskarni «Slovenija» pod
Vojskim pri Idriji, do 8.
maja 1945 pa v osvoboje-
nem Trstu, kjer je izšla za-
dnja številka. Bil je edini
tiskani partizanski DNEV-
NIK v zaslužni Evropi.

primorski dnevnik

OSREDNJA KNIJARNICA
S. VILHAR
TRG REVOLUCIJE 1
66000 KOPER

Poština plačana v gotovini
Abb. postale 1 gruppo

Cena 600 lir - Leto XL. št. 288 (12.011)

Trst, sreda, 5. decembra 1984

Po daljšem času dokaj uspešen vrh evropske deseterice

Dogovor o vinskem pridelku odprl pot vstopu Španije in Portugalske v EGS

Papandreu zahteval konkretnejše ukrepe za Sredozemlje

Zaščitni zakon: postopek stoji

RIM — Včeraj se je prvič stal ožji odbor senatne komisije za ustavna vprašanja, ki obravnava osnutke zakona za zaščito slovenske manjšine v Italiji. Na včerajšnji seji, ki jo je vodil socialistični senator Garibaldi, bi morali določiti datum in kraj avdicij; že pred mesecem dni, ko je bil ožji odbor ustanovljen, je bilo namreč sklenjeno, da bo njegova prva naloga, da zasliši predstavnike manjšine

Na včerajšnji seji pa ustreznega sklepa baje niso sprejeli. Čeprav so seje ožjega odbora tajne, je bilo namreč mogoče izvedeti, da še ni bilo izdano ustrezno dovoljenje predsedstva senata za avdicije. Morda pa je na odložitve vplivalo tudi dejstvo, da so na seji manjkali vsi predstavniki strank vladne večine, razen seveda senatorja Garibaldija.

DUBLIN — Evropski vrh v Dublinu se je zaključil tokrat nekoliko uspešneje kot prejšnja dva, ko je EGS bila že na tem, da razpade in udeleženci niso našli niti toliko skupnega, da bi izdali sklepni komunikate.

Tokrat je bilo glavno vprašanje na dnevnem redu zmanjšanje viškov pri pridelovanju vina. Vsi so si bili edini, da ima evropska deseterica odločno preveč vina: 170 milijonov hektolitrov v obdobju 1983/84, od tega odpade 76 milijonov na Italijo, 68 na Francijo, 13 na ZRN, ostalo pa na Grčijo in Luksemburg. Pristop Španije (29 milijonov hektolitrov letno) in Portugalske (10 milijonov) bi vso zadevo še zaostрил in Evropa dejansko tvega, da se utopi v vinu. V Dublinu so torej dosegli sporazum: višek vina bodo odpravili na dva načina, predvsem bodo spodbujali uničenje vinogradov, glede česar se bodo ministri za kmetijstvo EGS morali domeniti še pred koncem pomladi 1985. Drugi ukrep za omejitve viškov pa bo obvezna destilacija, ko se bodo zaloge vina kopičile v kletah. Za sedaj še ni rečeno, kaj bodo s tolikim alkoholom.

Poleg tega se je evropska deseterica domenila tudi o vstopu Španije in Portugalske, čeprav tega v sklep-

nem sporočilu ni. Vse je šlo v najlepšem redu, kljub vzdušju napetosti zaradi strogih varnostnih mer, ki so jih sprejele irske oblasti, ko je vsem zamešal štrane grški premier Papandreu. Zahteval je namreč točnejše obveze za uresničitev načrtov EGS za Sredozemlje. Konkretno gre za 9 tisoč milijard lir v 6 letih, od katerih naj bi 45 od sto šlo za pomoč italijanskemu Jugu, ostalo pa bi si razdelili Grčija in Francija. Na včerajšnjem zasedanju je bila glede tega sprejeta zgolj načelna obveza, medtem ko je Papandreu zahteval nekaj bolj točnega in konkretnega. Zahteval je, naj EGS sprejme takoj obvezo za ukrepe, ki bi deseterico veljala 5 milijard ECU. O njegovi zahtevi so morali glasovati, saj je zagrozil, da bo v nasprotnem primeru blokiral vstop Španije in Portugalske v EGS. Pri glasovanju so se vsi izrekli proti njegovi zahtevi, razen njega samega in italijanskega predstavnika Craxija, ki se je vzdržal.

Govor je bil tudi o odnosih med Zahodom in Vzhodom: evropska deseterica je izrazila zadovoljstvo ob sporočilu, da so ZDA in SZ dosegle sporazum za obnovo pogajanj glede vesoljskega in jedrskega orožja.

V petek v Kulturni dom!

SKGZ

Slovenska kulturno-gospodarska zveza vabi na proslavo svoje 30-letnice, ki bo pojutrišnjem ob 20. uri v Kulturnem domu v Trstu. Na sporedu so slavnostni govor predsednika, podelitev priznanj SKGZ in kulturni program

V časovni stiski ob sporih v večini

Visentinijevi ukrepi uzakonjeni z odlokom?

RIM — Ob začetku razprave o Visentinijevih davčnih ukrepih v poslanski zbornici so se spet pojavile napovedi o možnosti, da jih vlada ukazuje s svojim dekretom: čas je namreč skrajno ozko odmerjen, če naj bi nove norme začele veljati že s prihodnjim letom, nič pa ne daje misliti, da bi se mogla razprava za ključiti ugodno še pred božičem, kot bi bilo za to treba. Vzdušje med vladnimi strankami se je sicer nekoliko umirilo, toda vsaka vztraja (včeraj so to zlasti potrdili predstavniki KD, PSDI in PLI) na svojih bistvenih popravkih, če niti ne pomislimo na ponovno parlamentarno obstrukcijo MSI, ki je že predložil okrog 3.000 amandmajev.

Tudi če bi minister Visentini sprejel neke »tehnične« popravke (včeraj je izjavil, da samo »večice«), bi moral zakon romati nazaj v senat, kar bi onemogočilo spoštovanje roka. Polemike med večino pa so se le u-

maknile iskanju kompromisa, toda niti včerajšnje srečanje zastopnikov koalicijske ni prineslo sporazuma. Poslanci KPI pa še niso odločili, kako bodo glasovali, kar je izzvalo sume PSDI, da bi vzdržanje KPI pomenilo uvod v drugačno, »programsko« vlado okrog Visentinija. V takih razmerah vzbuja precejšnje zanimanje današnje srečanje Craxija s Pertinijem, na katerem naj bi se pojasnilo vprašanje trdnosti vladne koalicijske.

Izmenjava mnenj Kreisky-Ribičič

DUNAJ — Po predstavitvi petih slovenskih knjig v nemškem prevodu na Dunaju, o kateri objavljamo daljše poročilo, sta se na sejo SPS (avstrijske socialistične stranke) srečala bivši avstrijski kancler Bruno Kreisky, in član predsedstva CK Zveze komunistov Jugoslavije Mitja Ribičič. Na srečanju, ki je

V soizdaji celovške založbe Drava in tržiškega ZTT

Predstavitev nemškega prevoda petih slovenskih knjig na Dunaju

ACE MERMOLJA

DUNAJ — Včerajšnja predstavitev petih slovenskih knjig v nemškem prevodu je brez dvoma pomemben dogodek na nelahki poti sožitja in slovenskega prodora v Evropo. V dunajskem novinarskem centru Recce klub Concordia sta založbi Drava iz Celovca in ZTT iz Trsta predstavili številnim novinarjem in kulturnikom Kardeljeve spomine, Cankarjevega Martina Kačurja, Kosmačevo novelo Tantadruj, Vidmarjevo Slovensko pismo in zbornik Slovenski letopis 1985; kot smo že za-

trajalo poldruge uro, sta si temeljito izmenjala mnenja o krizi na Bližnjem vzhodu.

Natančno sta govorila o stvarnosti znotraj Izraela, o palestinskem vprašanju in o možnostih, da bi se napetost na tem delu sveta zmanjšala. Govor je bil tudi o trenutnem položaju v Avstriji in Jugoslaviji.

pisali so vse knjige v nemščini. Na srečanju so sodelovali bivši avstrijski kancler Bruno Kreisky, ki je napisal uvod v Kardeljeve Spomine, Kardeljeva žena Pepca Kardelj, član predsedstva CK Komunistične partije Jugoslavije Mitja Ribičič, avtor Slovenskega pisma Josip Vidmar in veleposlanik SFRJ Milorad Pešić. Omenjeni gosti so dali seveda srečanju svojstven pečat in hkrati dokazali, da je pol dialoga med sosednjimi državami in narodi dragocena, pa tudi plodna.

Pojdimo sedaj h kroniki včerajšnjega srečanja. V imenu založbe Drava je prisotne pozdravil predsednik Franc Zwitter, za ZTT je spregovoril Miran Košuta, nato je o svoji knjigi spregovoril Josip Vidmar. Povedal je, da je knjiga kritična in polemična, v njej pa so zbrani članki o slovenskem vprašanju, ki jih je pisal med dvema vojnoma, med osvobodilno vojno in po njej. Pri tem se je soočal s ključnimi problemi slovenskega naroda, problemi, ki niso bili in niso vedno lahki. Po Vidmarju je podal krajše razmišljanje o slovenski prisotnosti v Evropi ravnatelj založbe Drava Lojze Wieser, pri tem je poudaril tezo, da moramo Slovenci skupno nastopati kot celo telo in tako prodirati v širšo kulturno stvarnost. Član založbe Peter Wieser je podal krat-

NADALJEVANJE NA 2. STRANI

Stane Dolanc o nujnosti razvoja samoupravljanja

SEČANJ — Lahko imamo kakršenkoli sistem in norme, toda če ne bomo delali več in bolje, ne bo veliko koristi, je včeraj izjavil član predsedstva SFRJ Stane Dolanc na razširjenem sestanku občinskega komiteja Zveze komunistov v Sečnju in tako na svojevrsten način komentiral burne razprave o političnem sistemu v zadnjem času.

Če ne bi bilo Jugoslavije, v kateri smo danes, bi bile vse naše narodnosti ogrožene, čez sto let bi izgubile, je dejal Dolanc in pristavil, da takšnega razcveta ne bi imel nihče. Danes imamo ljudi, je nadaljeval Dolanc, ki govorijo, da praksa ni potrdila ustave iz leta 1972. Ustavo smo sprejeli ravno zato, da bi to prakso spremenili. Ni ustava kriva, če sistem ni zaživel.

Temeljna naloga je po Dolancvih besedah zdaj in v prihodnje razvoj samoupravljanja. »Samo tako lahko pridemo do bolj zdravih ekonomskih odnosov,« je med drugim dejal. (dd)

Požar na ladji v Tržiču

Silovit požar je včeraj zjutraj izbruhnil na motorni ladji »Pinguin« okrog dve milj pred tržiškim pristaniščem. Gašenje je ovirala močna burja. Ogenj so ukrotili okrog poldneva, in ladjo s tovorom okrog 2.000 kubičnih metrov žaganega lesa kmalu zatem zavlekli v pristanišče Portoroška

Krvava preusmeritev kuvajtskega letala

TEHERAN — Pet pripadnikov palestinske teroristične skupine »17. septembra« je včeraj preusmerilo kuvajtsko linijsko letalo, namenjeno v Pakistan, na iraško letališče v Teheranu. Tu so po dosedanjih vesteh ustrelili in vrgli na pristajalno stezo 3 potnike, po pogajanjih z iranskimi oblastmi pa zvečer izpustili 19 žensk in otrok.

NA 2. STRANI

Uhajanju plina v Indiji podleglo že 2.000 ljudi

NEW DELHI — Ponedeljkovo uhajanje plina iz tovarne pesticidov Union Carbide v Bhopalu je po neuradnih podatkih zahtevalo že kakih 2.000 človeških življenj. Trupla sežigajo kar na odprtem,

NA 2. STRANI

● Predstavitev

NADALJEVANJE S 1. STRANI

ke oznake vseh posameznih del. Vladimir Wakounig pa je predstavil Slovenski letopis, ki se sooča s sedanjim trenutkom koroških Slovencev in z nelahkim bojem za obstoj, kar dokazuje tudi zapletena polemika ob šolskem vprašanju.

Prav glede zbornika je od občinstva prišlo prvo vprašanje in sicer namenjeno je bilo Kreiskemu, novinar pa je bivšega kanclerja vprašal, kaj sodi kot član socialistične stranke o tem nerešenem slovenskem vprašanju. Kreisky je na vprašanje takoj odgovoril in dejal, da mora v bistvu imeti manjšina več pravic, če se želi izogniti asimilaciji. Pri tem pa je dodal, da je tudi od posameznika odvisno, če se asimilira ali ne. O netolerantnih izbruhih koroških nacionalistov je Kreisky poudaril, da so bili že v preteklosti taki izbruhi nevarni za celovitost države. Daljši poseg je nato imel o Kardelju in prikazu Kardelja kot politika in teoretika, pa tudi kot človeka, ki se je boril za humani socializem in dostojno pot v socializem. Prav jugoslovanski upor Stalimu je pomenil zgodovinsko prelomnico, čeprav je v boju s Stalimom v bistvu zmagala le Jugoslavija, ostalim državam vzhodnega bloka to ni uspelo.

Daljši poseg o sožitju, sodelovanju med narodi in o jugoslovanski poti v socializem in seveda o Kardelju je imel Mitja Ribičič. Pri stikih med državami je Ribičič naglasil pomen manjšine kot mostu povezovanja. Govoril je nato o Kardeljevih prizadevanjih za demokratični socializem in naglasil njegovo tezo o pluralizmu samoupravnih interesov. Ribičič je govoril tudi o Kardeljevem razmišljanju o socialističnih gibanjih po vsej Evropi. Ob zaključku svojega posega je poudaril prav pomen včerajšnje predstavitev, saj pomenijo knjige osnovno kulturnih izmenjav, predstavitev sama pa je bila po Ribičičevem mnenju brez dvoma korak naprej k večjemu sodelovanju med državami in sosednjimi narodi.

ACE MERMOLJA

□ DŽAKARTA — Včeraj so podpisali indonezijsko-jugoslovanski protokol o gospodarskem sodelovanju. Jugoslovanska stran, ki jo je predstavljala delegacija z dr. Rikardom Štajnerjem na čelu, je še posebej poudarila pripravljenost, da Indoneziji ponudi uporabo jugoslovanskih luk

V preusmerjenem kuvajtskem potniškem letalu v Teheranu

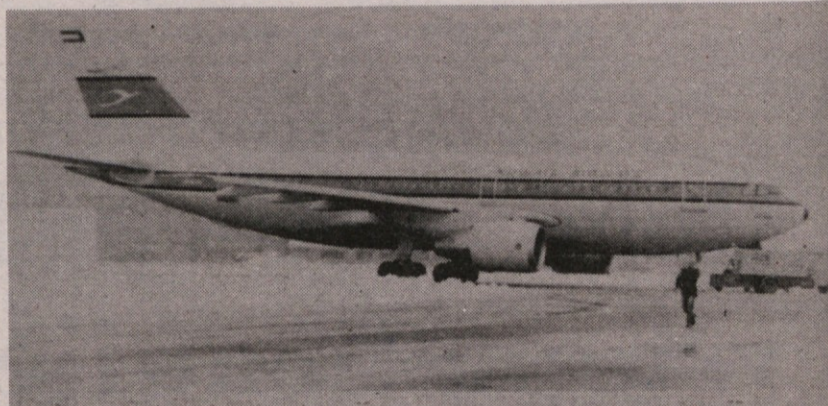
PALESTINSKI TERORISTI UBILI TRI POTNIKE ŠELE NATO IZPUSTILI 19 ŽENSK IN OTROK

TEHERAN — Skupina petih zračnih gusarjev je včeraj navezgodaj preusmerila kuvajtsko letalo, last družbe Kuwait Airlines, ki je letelo na progi Abu Dhabi - Islamabad: pilota so prisilili, da je pod pretvezo lažje okvare pristal na letališču Mehrabad v Teheranu. Na letalu je bilo okrog 150 potnikov ter enajst članov posadke, vendar pa so bile vesti o njihovem natančnem številu sprva nesoglasne.

Letalo »Airbus« so nemudoma obkolile iranske varnostne sile in pričela so se mučna pogajanja. Medtem pa se je na krovu letala že odigrala tragedija: zračni gusarji so v trenutku nerazsodnosti brezglavo streljali na potnike ter pri tem enega ubili. Truplo so nato pahnili skozi vrata na pristajalno stezo ter vanj oddali še nekaj strelcev. Nekaj ur pozneje se je krvavi prizor ponovil in tokrat so zločinci vrgli na stezo še dve trupli.

Zračni gusarji so spočetka zavrnili prošnje iranskih pogajalcev, naj bi z letala izpustili vsaj morebitne ranjence ter ženske in otroke, pač pa so zahtevali, naj napolnijo letalski rezervoar z gorivom. Obenem so zagrozili s postopno postrelitvijo vseh potnikov, če njihovi zahtevi ne bo ugodeno. Pogajanja pa so po nekaj urah vendarle privedla do rezultatov. Dva od peterice preusmerjevalcev sta zapustila letalski krov ter se sestala s pogajalci. Medtem je ostala trojica izpustila na prosto 19 oseb, med njimi 14 otrok, po zadnjih vesteh pa se zdi, da bodo v kratkem izpustili tudi preostale potnike.

Odgovornost za preusmeritev kuvajtskega letala si je prevzela palestinska teroristična organizacija »17. september« (na ta dan je bil l. 1982 izvršen pokol palestinskih beguncev v taboriščih Šabra in Šatila). Oglasila

se je neki tuji tiskovni agenciji ter opozorila oblasti, naj s svojimi ukrepi nikar ne oškodujejo Palestincev in Arabcev v Kuvajtu. Napovedala pa je tudi nadaljnje maščevalne akcije.

Organizacija se je v Kuvajtu prvič pojavila 16. novembra letos, ko je prevzela odgovornost za atentat v bližini kuvajtskega veleposlaništva v Bejrutu.

Pogovori SFRJ - Švedska

BEOGRAD — Predsednica jugoslovanske vlade Milka Planinc je včeraj sprejela ministra za zunanje zadeve kraljevine Švedske Lenarta Bundstema, ki je na uradnem in prijateljskem obisku v Jugoslaviji. V pogovoru sta pregledala rezultate dosedanjega sodelovanja med državama in se posebej dotaknila pomembnega prispevka, ki ga dajejo švedskemu gospodarstvu jugoslovanski delavci, zaposleni v tej skandinavski deželi. Predsednica ZIS je gosta seznanila z jugoslovanskimi stališči glede refinanciranja obveznosti do tujih posojilodajalcev ter izrazila pričakovanja, da bo Švedska tudi tokrat z razumevanjem sprejela takšne jugoslovanske pobude. (dd)

Trg Jugoslavija v Rosariu

BUENOS AIRES — V enem od največjih argentinskih mest, Rosariu, so enega od trgov imenovali Jugoslavija. To so storili v znamenje priznanja prispevku, ki so ga dali priseljenci iz Jugoslavije in njihovi potomci za razvoj tega industrijskega središča, ki je prestolnica pokrajine Santa Fe. (dd)

□ PARIZ — Vse kaže, da bo jugoslovansko turistično gospodarstvo letos za beležilo svojevrsten rekord: v Jugoslaviji je letovalo toliko Francozov, kot še nikoli doslej, in sicer 430.000 francoskih turistov. (dd)

Zasedanje NATO v belgijskem glavnem mestu Sklep o povečanju vojaških stroškov

BRUSELJ — Atlantsko zavezištvo ne bo vzelo v poštev možnosti zamrznitve sedanje namestitve cruisov in pershingov v Evropi na sedanji ravni v zameno za istočasno zamrznitev sovjetskih izstrelkov SS 20. To je bila morda osrednja točka izjav britanskega obrambnega ministra Heseltina na tiskovni konferenci ob zaključku dvodnevnega zasedanja tako imenovane evroskupine, v kateri so evropske članice NATO razen Islandije in Francije, ki nista članici integrirane vojaške organizacije. V sklepnem komuniqueju je na vsak način poudarjena želja NATO, da bi ustavili ali spremenili nameščanje cruisov in per-

shingov v primeru zadovoljivega sporazuma med ZDA in SZ.

Zasedal je tudi posebni komite za obrambo, v okviru katerega so obrambni ministri odobrili proračun 7,8 milijarde dolarjev, približno 14.000 milijard lir, ki jih bodo porabili v prihodnjih šestih letih za okrepitev nekaterih infrastruktur NATO v Evropi, še zlasti na področju protiletalskih zaklonišč, komunikacij in zalog streliva.

Polovico zneska bosta krili ZR Nemčija in Amerika, ostalo pa bodo razdelili med evropske članice NATO: Italija bi po tem izračunu morala prispevati 200 milijard lir.

Množična zastrupitev s plinom v Indiji zahtevala že 2.000 človeških življenj

NEW DELHI — Minister za zdravstvo v zvezni državi Madža Pradeš je včeraj izjavil, da je strupenemu plinu, ki je v ponedeljek uhajal iz indijske podružnice ameriške tovarne pesticidov Union Carbide v Bhopalu, podleglo najmanj 475 oseb, da pa utegne žrtev biti mnogo več. V resnici se je iz neuradnih virov pozneje razširila vest, da je mrtvih že okrog 2.000, medtem ko je strupenim hlapom bilo dalj časa podvrženih 200.000 od skupno 700.000 prebivalcev mesta.

Zaradi pomanjkanja drv v občinskem krematoriju trupla po hindujskem obredu sežigajo kar na odprtem, v bolnišnicah pa zmanjkuje zdravil pa tudi zdravnikov, tako da zastrupljenim za silo pomagajo s kisikom in pomirjevalnimi sredstvi. Izvedenci menijo, da utegne »strupeni oblak« imeti dolgoročne posledice na okolje, pristojne oblasti v Madža Pra-

dešu pa so na to odvrnile, da bodo danes pričele z ustreznimi analizami.

Matično vodstvo družbe Union Carbide v Connecticutu je s tiskovnim sporočilom javilo, da v ZDA že 25 let brez vsakršne nevarnosti izdeluje enako vrsto pesticida, kot jo proizvajajo v Bhopalu, in dodaja, da je nesrečo v indijski tovarni treba pripisati malomarnosti osebja pri ravnanju z ventili, ki jih je prevelik pritisk v hranilnikih plina polomil.

Sodna preiskava o vzrokih nesreče je privedla do aretacije šestih uslužbencev tovarne Union Carbide India, ki pa niso v zaporu, ampak zastraženi na domovih. Kaže, da niso popazili na jakost pritiska v plinskih rezervoarjih, zaradi česar je, kot reče no, razneslo ventile. Sredstvo za zatiranje mrčesa, ki ga izdeluje UCI, vsebuje smrtonosni cianid.

Včeraj je bil v vsej Indiji dan žalovanje.

Zunanji ministri varšavskega pakta

BERLIN — Zunanji ministri držav članic varšavskega pakta, ki so se sestali v Berlinu, so objavili komunique, v katerem pozdravljajo sporazum, ki so ga dosegle SZ in ZDA za obnovitev pogajanj o sklopu vprašanj, ki zadevajo jedrsko in vesoljsko orožje. Ministri obenem podčrtujejo velik pomen, ki ga ima ta sporazum. Sklepní komunique pravi še, da se je mednarodni položaj še zlasti v Evropi poslabšal, kot so predvideli s praško izjavo leta 1983 ter istega leta v Moskvi na zasedanju varšavskega pakta in junija letos na zasedanju SEV.

V sklepní resoluciji je še rečeno, da je postavitev ameriških izstrelkov srednjega dometa v Evropi prisilila SZ in njene zaveznike, da sprejmejo vrsto protiukrepev. Ob koncu članice pakta še podčrtujejo, da so evropske meje, določene po drugi svetovni vojni, nedotakljive.

Po 50 letih od smrti kralja Aleksandra Karadjordjevića

Pred odprtjem tajne blagajne v Švici

BEOGRAD — Devetega oktobra letos je minilo petdeset let od atentata na jugoslovanskega kralja Aleksandra, to pa je tudi doba, po kateri švicarski zakoni dovoljujejo odpiranje bančnih trezorjev z neznanimi šiframi. Zvezni sekretariat za zunanje zadeve iz Beograda je zato že avgusta letos zahteval od švicarske vlade, naj uporabi omenjeni zakon in pogleda, kaj se skriva v banki.

Šifro kraljevih tajnih računov so začeli iskati kmalu po atentatu — 9. oktobra 1934, vendar je bilo prizadevanje jalovo, saj je Aleksander ključ (šifro) tajne blagajne v Švici, kamor je skrival denar, dragocenosti, vrednostne papirje in delnice svetovnega kapitala, zaupal le svojim mislim. Ko bi med zadnjimi vzdihljaji po atentatu v Marseillu prisotnim zaupal šifro namesto slavnega stavka »čuvajte mi Jugoslavijo« (pa še to parolo si je v resnici izmislil predsednik tedanje vlade Bogoljub Jeftić), bi bil zaklad že zdavnaj pospravljen. Tako pa so dolga leta poskušali vse mogoče kombinacije, črke, vendar brez uspeha. Takšen račun s šifro pa je za banko zasebni račun, ne državni, zato je Švica gladko odbila

vse zahteve predvojne in tudi povojne jugoslovanske vlade, naj ji pomagajo priti do dragotin.

Za kakšen denar oziroma vrednosti pravzaprav gre, je mogoče oceniti le približno. Petar I. Karadjordjević je bil recimo ustanovitelj in finančni gradnje pariške podzemne železnice že pred prvo vojno, delnice pa je podedoval njegov sin Aleksander. Kraljeva državna apanaža je znašala 60 milijonov dinarjev letno (približno milijon dolarjev po tedanjem tečaju), po nekaterih vesteh je Aleksander za črne dni v razne banke vložil tudi po 60.000 švicarskih frankov. Možno je celo, da so se v njegovi švicarski blagajni znašle tudi zlate palice Narodne banke kraljevine Jugoslavije. V tem primeru bi jih moralo švicarsko sodišče vrniti pravnemu lastniku — jugoslovanski državi. Skratka, zaklad se najbrž spleča prešteti, čeprav so pravne poti do njega precej zapletene.

Beograjsko sodišče je imelo tajno zapuščinsko razpravo že leta 1935, na podlagi razsodbe s te razprave pa je sedanje sodišče pred kratkim imenovalo nekega državljan SFRJ za skrbnika kra-

ljeve zapuščine. Ta je po 9. oktobru od kantonalnega sodišča v Ženevi zahteval, da odpre kraljevo blagajno z neznano šifro, zapuščino pa razdeli po sklepu beograjskega sodišča iz leta 1935. Večji del premoženja je Aleksander bržkone zapustil sinovom Petru, Tomislavu in Andreju ter vdovi Mariji. Mlajša dva (Peter je že umrl) sta še živa in pojavlja se seveda vprašanje, kakšen interes polemikem sploh ima Jugoslavija?

Izvedenci pravijo: ne glede na to, kako bodo razdeljene dragocenosti in denar, ima SFRJ pravico, da zve, kaj vse je imel kralj v tajni blagajni. Morda so v njej zanimivi dokumenti za zgodovinarje, pravniki pa tudi ne zavračajo povsem možnosti, da bi denar vendarle pripadel državi.

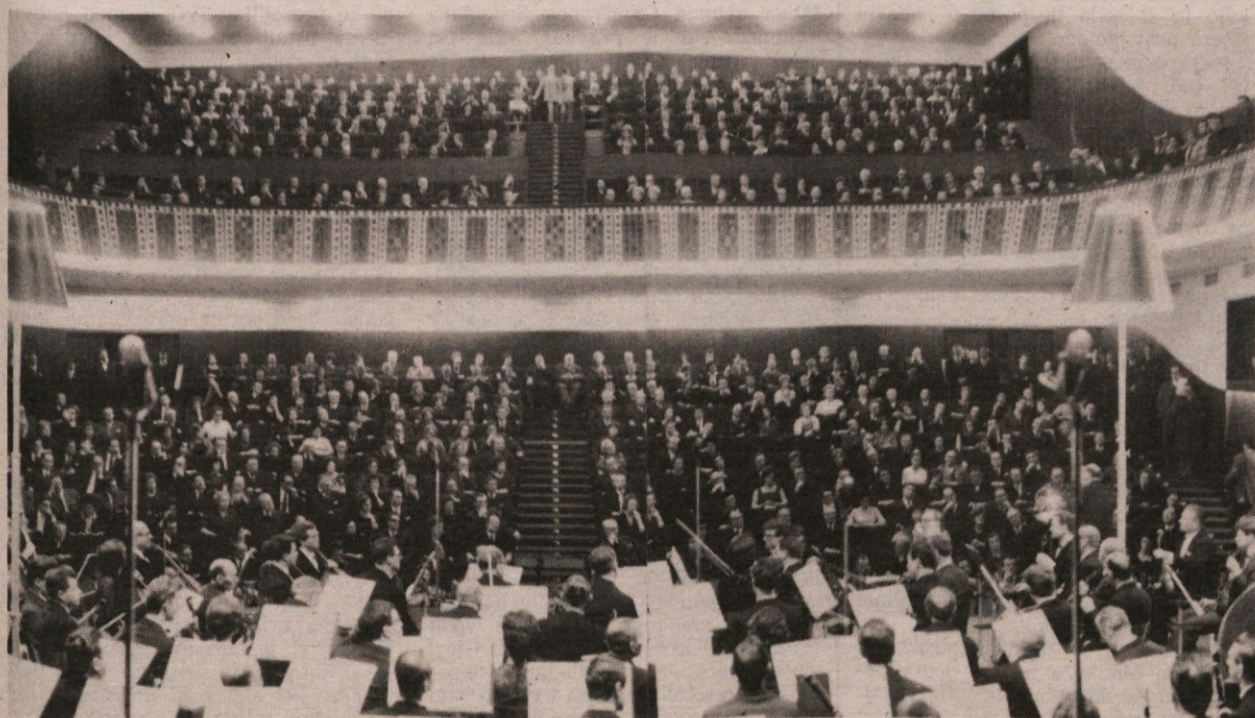
Če druga ne, bi Jugoslavija dobila vsaj takso na dediščino, saj je sklep o razdelitvi imovine sprejelo jugoslovansko sodišče, Aleksander Karadjordjević pa je bil jugoslovanski državljan. Tudi taksa ne bi pomenila mačjega kašlja, govorijo kar o nekaj milijonih dolarjev...

Z. Š.

Na Grenadi zmagali prijatelji ZDA

SAINT GEORGE'S — Kdo bi se čudil, da je na volitvah po 13 mesecih od ameriške vojaške invazije malega karibskega otoka Grenade, ki je strmoglavila levičarsko oblast, premočno zmagala ravno stranka, ki so jo podpirale ZDA: »Nova narodna stranka« je po še nepopolnih podatkih že pridobila več kot 10 od skupnih 15 sedežev krajevnega parlamenta, medtem ko si bosta skrajno desničarska »laburistična« stranka in levičarsko »domoljubno gibanje« delila drobtine. Novo vlado bo torej vodil 66-letni črnc Herbert Blaize, ki je že bil predsednik pred osamosvojitvijo otoka od angleške kolonialne oblasti in zato bržkone dobro ume, kako je treba streči gospodarju. Blaize je včeraj izjavil, da želi, da ostane 300 ameriških vojakov še na otoku.

Pred dvajsetimi leti svečano odprli Kulturni dom v Trstu

Polna dvorana med svečano otvoritvijo Kulturnega doma

V soboto, 5. decembra 1964. leta, je bil svečano odprt Kulturni dom v Trstu. Primorski dnevnik je v takratni nedeljski številki dogodek sporočil svojim bralcem na prvi strani z najbolj poudarjeno možnim naslovom: »Novi Kulturni dom svečano odprt« in v istem karakterju črk »prva gledališka predstava bo v soboto«. Pod naslovom pa je bilo naslednje besedilo: »Današnji dan je za tržaške Slovence velik dan.« je poudaril dr. F. Tončič in nadaljeval »v tem kulturnem domu ne bo smelo biti mesta za podžiganje strankarskih in narodnostnih sporov: biti bo moral torišče za naše plemenito kulturno tekmovalstvo.« — Dr. L. Mazza: »Vlada ima namen še nadalje jamčiti vsak svobodni izraz misli in kulture v okviru demokratične enakopravnosti vseh italijanskih državljanov, čeprav različnega jezika, zavračajoč vsakršno diskriminacijo med pripadniki celotne skupnosti.«

Omenjeni naslov je bil očitno polemčen: odraz velikega zadovoljstva, ker smo tržaški Slovenci po 44 letih ponovno dobili hram lastne kulture, izreden praznik torej, ob istočasnem nezadovoljstvu zaradi hladnega, milostno vzvišenega in mestoma celo žaljivega govora takratnega tržaškega prefekta skrajno dešno usmerjenega Libera Mazze, kj je govoril v imenu takratne rimske vlade. Zato tudi tako plemenit in širok poudarek v govoru našega predstavnika dr. Frana Ton-

čiča, ki je govoril v imenu vseh Slovencev, po drugi strani pa polemična ugotovitev, da se bo resnično delo pričelo šele prihodnjo soboto, ko bo prva gledališka predstava.

Otvoritvena predstava je bila do kraja in naprej dogovorjena med predstavniki vseh Slovencev. Točno je bilo določeno po dolgotrajnih zapletenih pogajanjih, kdo bo povabljen in vsak povabljeni je imel tudi točno določen sedež v parterju, ali na balkonu.

Po obeh svečanostnih govorih je sledil kulturni program, ki ga je pod taktirko Oskarja Kjuda izvajal pomemben orkester Glasbene matice, mešani zbor »Jacobus Galus«, mešani zbor prosvetnega društva Prosek - Kontovel, basist Danilo Merlak in recitator Stane Raztresen. Na programu so bila dela domačih avtorjev: Mirkova uvertura »Vidovka«, Vrabčeva kantata »Punt« in Merkujeva kantata »Ena beseda«. Program se je zaključil z Vrabčevo »Zdravljico« za zbor in orkester.

Posebej je treba omeniti tudi tri vidne protagoniste svečanega dneva: dr. Frana Tončiča smo že omenili kot predsednika začasnega odbora za upravo Kulturnega doma, ki je skrbel za vse podrobnosti tudi v zvezi z otvoritvijo. Dr. Stanislav Oblak je predsedoval družbi »Dom« lastnici objekta, takratni predsednik SKGZ Boris Race pa je vodil vsa dela ob izvedbi kot predstojnik gradbenega podjetja.

Še posebej pa je treba poudariti izredni prispevek arhitekta projektanta Eda Mihevc. Dvajset let je minilo od svečanega dneva, ko se je ponovno pričelo kulturno življenje zamejskih Slovencev v Trstu v primernih prostorih. To ni prav dolgo razdobje, vendar pa je že takšno, da smo že nekako pozabili na čase, ko se je na primer naše profesionalno gledališče stiskalo po povsem neprimernih dvoranah, ko ni bilo primerne prostora za nastope pevskih zborov, in za najrazličnejše prireditve. V teh dvajsetih letih je »Kulturni dom« v polnosti izpolnil obvezo sedaj že preminulega dr. Frana Tončiča, saj je resnično »storišče za naše plemenito kulturno tekmovalstvo«.

Biasutti: nujna je decentralizacija

VIDEM — »Naša dežela ima dvajset let. Struktura naših odborštev je preveč verticistična, zaradi česar je treba decentralizirati naloge in funkcije pokrajinam.« Tako je med drugim dejal predsednik deželnega odbora F-JK Biasutti na srečanju z mladimi industrijci, v svojem posegu pa je zaobjel tudi druge točke programa nove deželne vlade. V zvezi z zdravstvenim sektorjem je dejal, da dežela potrosi 1000 milijard lir letno, povsem pa je jasno, da ne bo mogla nadaljevati po tej poti.

»V prihodnjih treh letih bomo imeli na razpolago sedem tisoč milijard lir za investicije, od katerih jih bo dežela kar tri tisoč lahko uporabila po lastni uvidevnosti. Lahko bi nadaljevali po stari poti« je še dejal Biasutti »odločili pa smo se za nov način uporabe finančnih sredstev: v teku leta 1985 bomo pripravili enotno besedilo, v katerem bomo zbrali celotni deželni normativ, ki je na kakršenkoli način povezan s produktivnim sektorjem.«

Finančni prispevki za odpravo posledic septembrske ujme vzdolž tržaške obale

TRST — V skladu z deželno zakonodajo je deželni odbor F-JK dal dovoljenje predsedniku Biasuttiju, da lahko izda odlok, s katerim se označuje kot izredna tista vremenska ujma, ki je 24. septembra prizadela tržaško obalo; z odlokom bo predsednik odbora tudi točno določil področje, ki je bilo prizadeto. Prošnje za sprejem finančnih prispevkov za odpravo škode in ponovno vzpostavitev produktivnosti v industrijskih, trgovinskih, obrtniških in turističnih obratih ter za popravilo poslopij, javnih in zasebnih, je treba predložiti pristojnemu deželnemu ravnateljstvu in pokrajinskemu ravnateljstvu za javna dela v roku 60 dni po objavi omenjenega odloka in deželnemu uradnemu vestniku. Septembrska ujma je v največji meri poškodovala pokrajinsko cesto iz Milj do Lazareta in državne meje, tlak sprehajališča vzdolž obalne ceste v Barkovljah ter pristaniške strukture v Grljanu in Križu.

2. zvezek slovenske izdaje Vestnika IRRSAE

Deželni raziskovalni zavod za eksperimentiranje in pedagoško izpopolnjevanje IRRSAE je pred kratkim izdal drugo številko letošnjega Vestnika, katerega slovensko izdajo je oskrbel prof. Aldo Stefančič.

Uvodni članek je posvečen obračunu petletnega dela zavoda IRRSAE na področju šolstva in navaja spremembe v vodstvu, kajti nekateri njegovi člani, ki so opravljali pomembne funkcije, odhajajo v pokoj, drugi pa na druga delovna mesta.

Osrednji vsebinski sklop Vestnika je posvečen deželnemu načrtu poklicnega izpopolnjevanja vodstvenega in učnega osebja za šolsko leto 1984-85. Načrt obsega 25 inčič za vse vrste šol.

Tesnejše sodelovanje med zbornicama

DUNAJ — V prisotnosti italijanskega ambasadorja Nisia in trgovinskega svetnika Montecalva se je včeraj na Dunaju končalo zasedanje odbora »Kontaktkomitee«, ki ga sestavljajo predstavniki avstrijske zvezne gospodarske zbornice in Trsta. Vodji delegacij, dr. Paul Senger-Weiss in inž. Giorgio Tombesi sta namreč podpisala sklepni protokol zasedanja, ki je pomenilo preobrat v delovanju tega odbora; odslej bo namreč imel večje pristojnosti ne samo glede avstrijskega prometa skozi tržaško luko, ampak tudi v zvezi s širšo panoramo vprašanj, ki so povezana z odnosi med Avstrijo in Trstom in ki jih na mednarodni ravni proučuje italijansko-avstrijska mešana komisija. Podpisani protokol sestavlja sedem točk.

Srečanje gledališč Alpe - Jadran bo teklo od 17. do 26. januarja

NOVA GORICA — Priprave na goriška in novogoriška gledališka srečanja tečejo s pospešenim tempom, kajti velika manifestacija že skoraj trka na vrata in treba je definirati še mnoga organizacijska in vsebinska vprašanja. Glavna in osnovna usmerjenost tega gledališkega festivala, ki bo od 17. do 26. januarja v Gorici in Novi Gorici je bila definirana že letos, ko so sprejeli sklep, da se srečanje malih odrov preimenuje v »Srečanje gledališč Alpe - Jadran«, s čimer zadobiva festival večje razsežnosti.

Na včerajšnjem srečanju glavnega odbora festivala z novinarji so postregli še z nekaterimi podrobnostmi o krog organizacijske plati in še enkrat poudarili pomen gledališke manifestacije, ki je prireditve obeh Goric in kot taka upravičeno stremi za še večjo afirmacijo v srednjeevropskem prostoru. Ta prostor bo dejansko prisoten tudi v samem sporedu festivala, ki bo po običaju tekmovalen in bo prikazal gledališko ustvarjalnost več središč, različne pristope do odrske govornice in sploh delo na tem umetniškem področju. Seveda, težav pri organizaciji ne manjka, saj je treba koordinirati nastope različnih skupin, ki imajo že vnaprej zasedene termine. Tako nastajajo težave predvsem z angažirani italijanskih skupin, ki so velikokrat zasedene na turnejah.

Kljub temu je selektor Emil Aberšek ob sodelovanju konzulentov Andreja Inkreta (Slovenija), Dalibora Foretića (Hrvaška), Antona Leitera (avstrijske dežele), Sergija D'Osma (italijanske dežele) in Eberharda Dünningerja (Bavarska) izdelal program, ki ustrezno pokriva zemljepisni prostor Alpe - Jadran. Predlog programa pa je sledeč: H. Müllerja KVARTET (Drama SNG iz

Ljubljane), G. Gluvića BORUTOVO POLETJE (Drama SNG Maribor), R. Šeliga ANA (Slovensko mladinsko gledališče), Gluvića in Zupančiča HARDCORE (EG Glej), F. X. Kroetzta NE KROP NE VODA (PDG Nova Gorica), H. Eisenda BILIJARD (Theater Caffe iz Gradca), E. Ionesca DELIRIJ V DVOJE (Theater 44 München), I. Bakmaza KUPIDO (Hrvatsko narodno kazališče Zagreb), L. Bunuela HAMLET (Dubrovniške ljetne igre), P. Chiare DELITEV (SSG Trst), P. Handkeja ČEZ VASI (Teatro Stabile F-JK) in M. Držića DUNDO MAROJE (Teatro della Vogaria Benetke). Poleg teh (nekaj predstav je še pod vprašajem) so predvidena še tri gostovanja, in sicer sarajevskega pozorišta mladih s Kostičevo OKUPACIJO, skopskega Makedonskega narodnega teatra z Mrožkovo KLVANICO in varšavskega Teatra Wspolczesnego z Witkiewiczovo VODNO KURO.

To je skratka letošnji spored, katerega bo ocenjevala posebna žirija in podelila najboljšim uprizoritvam tradicionalne bronaste vrtnice. Poleg tega nameravajo prireditelji dopolniti festival še s spremljevalnim programom, ki bo obsegal simpozije, predstavitve knjig in likovne razstave.

Ob vsem tem je pomembno poudariti, da bodo prireditelji predstav v različnih krajih (5 tekmovalnih bodo odigrali v Gorici), ponovili pa jih bodo tudi v Cankarjevem domu, Domu španskih borcev v Ljubljani, tržaškem Kulturnem domu, Rossettiju, Kopru in Pulju. Pa še to: otvoritvena predstava bo v Novi Gorici, zaključek srečanja gledališč Alpe - Jadran pa v goriškem Kulturnem domu, kjer bo tudi podeljevanje nagrad.

MARIJ ČUK

NEVIDNI SLUŠNI APARAT

najprimernejši za vašo
NAGLUŠNOST

Mercury

SEDEŽ V TRSTU — Ul. Palestrina 3 — Tel.: 040/732879

vsak dan razen sobote od 9. do 12. in od 16. do 19. ure

Posebna demonstracija.

V GORICI

v petek, 7. in 21. decembra, pri »STUDIO OTTICO SAVOGIN«
Ul. Vittorio Veneto 36 — Tel.: 0481/32870

V TRSTU

v petek, 14. decembra, pri »MERCURY« — Ul. Palestrina 3
III, nadstropje — stopnišče A — Tel.: 040/732879

STONE SVETINA

Med nebom in peklom

311.

»Ne eno ne drugo« je odkimal Karlo. »Samo domov me spustite, da se malo pozdravim.«

Komandant divizije Dule mu je napisal prepustnico, objel se je s sestro Kristino, ki je prehodila z njim vse postaje križevega pota, se pozdravil s fanti in soborci v bataljonu in zajahal konja.

Ni slišal, kaj je kuhar rekel komandirju štabne čete: »Če bo tale sam prišel čez cesto in na ono stran hribov, mi lahko odrežete jajca.«

»Saj ti jih bomo,« je odvrnil komandir, ki je poznal žilavost Bečanovih.

Nekajkrat bi bil skoraj omahnil s konja, pa ga je želja, da bi spet videl mater in očeta, držala pokonci, čeprav mu je visoka temperatura izčrpala zadnje moči. V jutranji megli bi bil pri prehodu ceste skoraj ob glavo. Čakal je, da je mimo njega odhru-

mela kolona nemške motorizirane vojske.

V gozdu, precej od ceste, je naletel na nemško zasedo. Rešilo ga je, ker je mitraljezec na položaju napel strojnico. Zagledal ga je in nekaj čelad ob njem. Vrgel je mednje nasekano bombo. Preden so se zavedeli, je sklonjen h konjskemu vratu odpeketal v gozd. Spremljali so ga odmevi eksplozije, streljanje in pošasten krik enega od njih, ki mu je bomba raztrgala čreva. Šele globoko v gozdu je počakal svit dneva in naslonjen na deblo čakal, da so nemške kolone odšle po cesti mimo.

V rodno vas je prišel ponoči. Konja je privezal v ruševinah domačega hleva. Šel je prek razvaljenega k stričevi hiši. Mati mu je prišla odpret s petrolejko v roki. Zagledala ga je, kako sloni ob podboju, in tiho kriknila.

»Karlo, kako dolgo sva te čakala z očetom!« Padel je materi v objem.

»Si ranjen, sin?« je vprašala.

»Nisem ranjen.«

»Bolan si.«

Njegovo s kapljicami oroseno čelo je žarelo. Stopila sta v hišo, kjer je bila od peke kruha še topla peč. Odložil je orožje in plašč in sedel na klop. Zazrl se je materi v obraz. Bila je bleda, shujšana, vendar

kot vedno ponosna in zravnana.

»O, mati, kako nas je izvotlilo... Kaj vse si prestala zavoljo nas otrok...«

»In kaj ste prestali otroci!« Ko se je spomnila Franeta in Edvina, so ji solze zalile oči. O vseh po vrsti je hotela vedeti, kaj je z njimi.

Povedal ji je, da je Kristina zdrava in da sta Pavle in Jožko v brigadi. Ona pa mu je povedala, da se je pred štirimi dnevi oglasil Lojze. Bil je ranjen v Serčerjevi brigadi, ko so pri Babnem polju nemški tanki pretrgali kolono in hudo mesarili med borci. Zdaj se zdravi pri Osojniku, pa tudi oče je tam: domačim terencem pomaga postavljati skrivno bolnišnico Zalesje.

Skuhala mu je čaja in gledala, kako ga počasi sreba in drži lonček s koščenimi prsti.

»Moj bog, Karlo, saj si tudi ti tak, kot bi se vrnil iz taborišča.«

»Zbolel sem, mama... Človek ni iz železa...«

Pripravila mu je posteljo v svoji kamri. Povedala mu je, kako skušajo rešiti Marijo. Poslali so eno izmed dobrih deklet, da bi jo spravila iz ječe, ki jo zdaj upravljajo Nemci. Pri tem jim bo pomagala neka zveza v Trstu, kjer naši dobivajo ponarejene nemške dokumente. Ko bi se stvar le posrečila...

avtomobil in človek

Regata weekend je tu

Odkar je regata zamenjala 131 je bilo občutiti pomanjkanje modela kombi pri tem novem, vendar že dokaj priljubljenem avtu. No, na turinskem salonu, ki je bil sredi prejšnjega meseca v Turinu so predstavili tudi različico weekend, kar po novem v Fiatovi družini pomeni kombi. Regata weekend je na voljo s štirimi različnimi motorizacijami, dvema bencin-

skima in dvema dizelskima. Značilnosti in zmogljivosti se v primerjavi z limuzino niso bistveno spremenile, saj imajo vsi modeli pogon na prednja kolesa, poprečno vgrajeni motor, petstopenjski menjalnik, spredaj kolotne zavore s servoojačevalcem, čeprav je treba reči, da so zavore in obese malenkostno prilagodili večji teži regate weekend.

Odslej boljša oprema za vse različice pande

Pando poznamo že pet let, prav zadnje čase pa je doživela nekaj obrobni sprememb. Tako je sedaj na voljo kar pet različic tega priljubljenega Fiatovega malčka: panda 30 L, 30 CL, 30 super, 45 super in panda 4x4. Prve tri različice poganja znani zračno hlajeni 652-kubični dvovaljni motor, ki zmore 30 KM, pando 45 poganja 903-kubični štirivaljni, miniterensko vozilo 4x4 pa 965-kubični štirivaljni, ki zmore 48 KM. Znanost čilno za pando 4x4 je možnost vključitve pogona na vsa štiri kolesa.

soč v tujini. Najbolje gre v denar panda 30, saj nanjo odpade kar 75 od sto vseh prodaj. Nova serija pande se ne razlikuje bistveno od prejšnje če izvzamemo dejstvo, da je tu nova različica CL, ki je nekoliko bogateje opremljena od revnejše sestre L, ne dosega pa različice super, čeprav je bolj podobna tej kot različici L. Pri pandi 45 super se je spremenilo le to, da bo poslej imela serijsko termične šipe in digitalno uro, za doplačilo pa lahko dobite še široke gume, avtomatske varnostne pasove, kovinsko barvo in platneno streho. Za vse različice pa so značilni pičli stroški in nizka poraba, zaradi česar je panda slej ko prej idealno vozilo za mestni promet.

Doslej so že proizvedli skoraj 1,1 milijona pand, predvidevajo pa, da jih bodo v prihodnjem letu prodali še nadaljnjih 125 tisoč v Italiji in 75 ti-

ti in morje

Klasični izrivni čoln »motopesca 600 diporto«

Navtični turizem niso samo v vetru napeta jadra, bobnenje gliserskih motorjev temveč tudi umirjena plovba z izrivnimi motornimi čolni, ki so kot nalašč za starejše ljudi. Italijanska industrija v glavnem proizvaja le omejeno število takih čolnov, saj je malo povpraševanja, dobršen del kupcev raje preureja ribiške čolne v turistična plovila. Vseeno pa je nekaj obratov, ki proizvajajo taka izrivna plovila. Med njimi je tudi obrat Tecnofiber iz Bellarie, ki ponuja kar tri 6-metrse izrivne čolne.

6 metrov, širok je 2,4 metra, ugrez pa znaša le 0,60 metra. Čoln tehta 12 stotov, od katerih odpadeta dva stota za balast. V kajuti sta dve ležišči, da je v bistvu čoln namenjen dvema osebam, ki lahko preživita prijeten dopust brez naglice in v našem morju skoraj popolnoma varni. V čolnu je vgrajen 20-konjski dizlov motor vetus-mitsubishi, ki je kos vsaki nalogi takega težkega izrivnega čolna. Kokpit je prostran in dobro zavarovan, saj so bokji čolna visoki. Krma je norveškega tipa, da lahko plujemo tudi z neurjem v krmo. Kot zadnje naj omenimo, da stane najdražja, turistična verzija 26.000.000 lir.

Za nas pride v poštev samo turistična verzija čolna »motopesca 600«. Kot pove že samo ime, je čoln dolg

radiotelevizija

ITALIJANSKA TELEVIZIJA

- Prvi kanal**
- 10.00 Teletext
  - 11.55 Vremenska napoved
  - 12.00 Dnevnik 1 - Kratke vesti
  - 12.05 Pronto... Raffaella? - Polodanski spored z Raffaello
  - 13.30 Dnevnik
  - 13.55 Dnevnik 1 - Tri minute...
  - 14.00 Pronto... Raffaella? - Zadnji poziv
  - 14.05 Il mondo di Quark
  - 15.00 Le allegre avventure di Scooby Doo e i suoi amici - Risanka
  - 15.20 Un campione, mille campioni - Gino Severini
  - 15.30 Sola in vzgoja:
  - 16.00 Il grande teatro del West: Gli zingari del West - TV film
  - 16.25 Per favore, non mangiate le margherite - TV film
  - 17.00 Dnevnik 1 - Kratke vesti
  - 17.05 Tom Story - Risanka
  - 17.00 Zoološki vrt - Dokumentarec
  - 18.00 Dnevnik 1 - Kronike
  - 18.40 Il fiuto di Sherlock Holmes
  - 18.50 Italia sera - Dogodki in osebnosti
  - 19.35 Almanah in Vremenska slika
  - 20.00 Dnevnik
  - 20.30 Professione: pericolo! - TV film
  - 21.20 I concerti di Sotto le stelle
  - 21.50 Dnevnik
  - 22.00 Politična tribuna
  - 22.40 Gremo v kino
  - 22.45 Športna sreda
- Drugi kanal**
- 10.00 Teletext
  - 10.55 Zimski šport
  - 11.55 Che fai, mangi - Oddaja o prehrani
  - 13.00 Dnevnik 2 - Ob 13. uri
  - 13.25 Dnevnik 2 - Knjižna rubrika
  - 13.30 Capitol - TV film
  - 14.30 - 16.25 Tandem: aktualnosti, igre in zanimivosti
  - 15.00 Paroliamo
  - 15.25 Ambrogino d'oro - Pesmi za otroke
  - 16.25 Tečaj nemščine
  - 16.55 Due e simpatia: Ana Karenina - 8. nadalj.
  - 17.30 Dnevnik 2 - Kratke vesti
  - 17.35 Esteban e le misteriose città d'oro - 12. epizoda
  - 18.05 Programi pristopanja
  - 18.20 Dnevnik 2 - Športne vesti
  - 18.30 L'ispettore Derrick - TV film
  - 19.45 Dnevnik 2 - Vesti
  - 20.20 Dnevnik 2 - Šport
  - 20.30 Nostalghia - Film
  - 22.30 Dnevnik 2 - Vesti
  - 22.40 Nostalgia della patria: E' il solo tema del film di Tarkovskij
  - 23.45 Dnevnik 2 - Vesti
- Tretji kanal**
- 11.45 Teletext
  - 14.25 I pomeriggi musicali di Milano
  - 16.15 Sola in vzgoja: La grande pietà dei popoli
  - 16.35 Sola in vzgoja: Italia in Japonska - način vzgoje - 4. del
  - 17.00 Dadaumpa
  - 18.15 L'Orecchiochio - Glasbeni program
  - 19.00 Dnevnik 3
  - 19.35 Sotto la Mole: Od Gramscija do Gobettija - 1. oddaja
  - 20.05 Sola in vzgoja: Nacionalni park v Abrucih
  - 20.30 Il dittatore - Film
  - 22.30 Delta: Posvojitev da ali ne

JUGOSLOVANSKA TELEVIZIJA

- Ljubljana**
- 8.45 TV v šoli
  - 17.00 Teletext
  - 17.15 Poročila
  - 17.25 Svetovni pokal v smučanju
  - 18.10 Ciciban, dober dan
  - 18.25 Posebni obzornik
  - 18.40 Nedojemljive so vodne poti
  - 19.10 Risanka
  - 19.26 Zrno do zrna
  - 19.30 Dnevnik 1
  - 20.00 Film tedna: Počeno ogledalo
  - 21.50 TV dnevnik II.
  - 22.00 Omizje
- Koper**
- 14.00 TV novice
  - 15.05 Za uho in oko - Glasbena oddaja
  - 14.35 Medical center - TV film
  - 15.30 Mesto na koncu ulice - TV nadaljevanka
  - 16.30 Baileyeve dogodivščine - TV film
  - 16.55 Zdravnik in otrok - Oddaja v živo v sodelovanju z gledalci
  - 17.55 TV novice
  - 18.00 Paganini - TV nadaljevanka
- Zagreb**
- 16.55 Svetovni pokal v smučanju
  - 17.30 Videostrani
  - 17.40 Poročila
  - 17.45 Merlin - Otroška serija
  - 18.15 TV koledar
  - 18.45 Glasbeni amaterji
  - 19.30 TV dnevnik
  - 20.00 TV svet: Francija
  - Umor v hiši Green - TV film
- 19.00 Odrpta meja**
- Danes bodo v oddaji ODPRTA MEJA tudi naslednji prispevki: KATINARA - Zasedanje staršev osnovne šole
- PORDENON - TRST - Izrpen pregled Spacalove ustvarjalnosti na razstavah v Pordenonu in v tržaški galeriji Cartesius**
- TRST - 20 let Kulturnega doma**
- TRST - Revija cerkvenih pevskih zborov**
- TRŽIČ - Požar na tovarni ladji**
- 19.30 TVD stičišče
- 19.45 Kulturna panorama
- 20.20 Smučanje: moški slalom
- 21.20 Dokumentarec
- 22.15 Misterijanci - Film

ZASEBNE POSTAJE

- CANALE 5**
- 8.30 Quella casa nella prateria
  - 9.30 Schiava e signora - Film
  - 11.30 Tutinfamiglia - Kviz
  - 12.10 Bis - Kviz
  - 12.45 Il pranzo è servito - Kviz
  - 13.25 Sentieri - Nadaljevanka
  - 14.25 General Hospital - TV film
  - 15.25 Una vita da vivere
  - 16.30 Buck Rogers - TV film
  - 17.30 Tarzan - TV film
  - 18.30 Help - Glasbeno tekmovanje
  - 19.00 I Jefferson - TV film
  - 19.30 Zig Zag - Kviz
  - 20.25 In viaggio con papà - Film
  - 22.25 Non solo moda
  - 23.25 Canale 5 News
  - 00.25 La luna e i sei soldi - Film
- RETEQUATTRO**
- 8.30 Brillante - TV novela
  - 9.20 In casa Lawrence - TV film
  - 10.10 Alice - TV film
  - 13.15 Mary Tyler Moore - TV film
  - 13.25 Tre cuori in affitto - TV film
  - 14.15 Brillante - TV novela
  - 15.05 In casa Lawrence - TV film
  - 16.10 Mr. Abbott e famiglia
  - 16.30 La battaglia dei pianeti
  - 17.00 Masters
  - 17.50 Febbre d'amore - TV film
  - 18.40 Samba d'amore - TV novela
  - 19.25 M'ama non m'ama
  - 20.25 Maurizio Costanzo Show
  - 23.00 Mai dire si - TV film
  - 24.00 L'agguato - Film
  - 1.40 Hawaii Squadra Cinque Zero
- ITALIA 1**
- 8.30 La grande vallata - TV film
  - 9.30 Morte di una professoressa
  - 11.30 Sanford - TV film
  - 12.00 Agenzia Rockford - TV film
  - 13.00 Chips - TV film
  - 14.00 Deejay Television
  - 14.30 La famiglia Bradford
  - 15.30 Sandford - TV film
  - 16.00 Bim Bum Bam
  - 17.40 La donna bionica - TV film
  - 18.40 Charlie's Angels - TV film
  - 19.50 I Puffi - Risanka
  - 20.25 OK! Il prezzo è giusto
  - 22.15 L'arma - film
  - 00.15 Storia di Sandra - Film
- TELEPADOVA**
- 14.00 Marcia nuziale - TV film
  - 14.30 Mama Linda - TV film
  - 15.00 Carletto il principe dei mostri
  - 16.00 Daktari - TV film
  - 19.20 Marcia nuziale - TV film
  - 19.50 Mama Linda - TV film
  - 20.20 Anche i ricchi piangono
  - 21.20 Il... Belpaese - Film
  - 23.30 L'amaro sapore del potere
- TRIVENETA**
- 11.45 TV film
  - 12.15 TV film
  - 13.00 Hawk l'indiano - TV film
  - 14.00 The Flying Kiwi - TV film
  - 14.30 Whisky si, missili no - Film
  - 16.45 The Flying Kiwi - TV film
  - 19.30 Divja narava
  - 20.30 Incontro d'amore - Film
- TELEFRIULI**
- 16.50 I fantastici 4 - Risanka
  - 17.15 Robottino - Risanka
  - 17.40 Mechander Robot - Risanka
  - 18.05 Shogun - Risanka
  - 18.30 The Quest - TV film
  - 19.00 Veronica il volto dell'amore - TV film
  - 19.30 Dnevnik
  - 20.00 Veronica il volto dell'amore
  - 22.30 Šport

RADIO

- RADIO TRST A**
- 7.00, 13.00, 19.00 Radijske vesti; 8.00, 10.00, 14.00, 17.00 Poročila; 7.20 - 9.00 Dobro jutro po naše: Narodnozabavna glasba, vmes: Koledar; 7.40 Pravljičica; 8.10 Športna tribuna; 8.40 Slovenska lahka glasba; 9.00 - 13.00 Dopoldanski program: Glasbeni mozaik; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 11.40 Glasbeni potpuri; 12.00 Sestanek ob 12.00: Liki iz naše preteklosti; 12.20 Glasbeni potpuri; 13.20 Letošnja revija »Cecilijanka«; 13.40 Glasbena priloga; 14.10 - 17.00 Radijsko popoldne: Povejmo v živo; 15.00 En, dva, tri... Otroci, zdaj ste na vrsti vi!; 16.00 Od Milj do Devina; 16.30 Glasbeni listi; 17.10 - 19.00 Zadnji sklop: Mi in glasba; violinist Marko Bitežnik, letošnji diplomant; 18.00 Poezija slovenskega zapada; 18.20 Swing - time.
- RADIO OPČINE**
- oddaja na naslednjih frekvencah: 99,100, 90,600, 98,800 MHz.
- Do 10.00 glasba; 10.00 Znano vendar neznano; 11.30 Glasba; 17.30 Ponovitev jutranje oddaje Znano vendar neznano; 19.00 Glasba po željah - tel. 212658; Dalje nočni val Radia Opčine.
- RADIO KOPER (Slovenski program)**
- 6.30, 13.30, 14.30, 17.30 Poročila; 6.00 Glasba za dobro jutro, Jutranji koledar; 6.15 Vremenska napoved, cestne razmere, EP; 6.45 Prometni servis; 7.00 Zaključek; 13.00 Danes na valu Radia Koper; 13.40 Glasbena mladina; 14.00 V znamenju rocka; 14.40 Zanimivost, Pesem tedna; 15.00 Glasbeni kiosk; 15.30 Dogodki in odmevi; 16.00 Glasba po željah; 16.30 Primorski dnevnik; 17.00 Pogovor o...; 17.35 Kotichek za narodnozabavno glasbo.
- RADIO KOPER (Italijanski program)**
- 6.15, 9.30, 10.30, 13.30, 14.30, 16.30, 17.30, 18.30 Poročila; 7.15, 12.30, 15.30, 19.30 Radijske vesti; 6.00 Otvoritev - glasbeni program; 7.00 Dobro jutro v glasbi; 9.32 Lucianovi dopisniki; 10.00 Popevka tedna; 10.10 Otroški kotichek; 10.35 Vrtljak; 11.30 Na prvi strani; 11.45 Idealna ženska; 12.00 Glasba po željah; 14.35 Popoldanski program; 15.00 Plesna glasba; 16.00 Današnji filmi; 16.15 Edig Galletti; 16.32 Time music; 18.00 Dvojne tračnice; 18.45 Glasba J. S. Bacha; 19.00 Jazz; 20.00 Zaključek.
- RADIO 1**
- 6.00, 7.00, 8.00, 11.00, 12.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.00 Poročila; 6.02 Zeleni val; 9.00 Radio anch'io; 10.30 Popevke skozi čas; 11.10 Velika ljubezen; 11.30 Il garage dei ricordi; 12.03 Via Asiago Tenda; 13.20 Poštna kočija; 13.28 Master; 15.03 Habitat; 16.00 Il Paginone; 17.30 Radiouno Ellington '84; 17.55 Zeleni val; 18.00 Objektiv Evropa; 18.30 Glasbeni program; 19.20 Na naših trgih; 19.25 Audiobox Urbs; 20.00 »Il viaggio del Signor Perrichone« - radij. priredba; 20.46 Glasbena pavza; 21.03 Nekaj starega, nekaj sposojnega, nekaj modrega; 21.30 Sodobni glasbeniki; 22.00 Drevi tvoj glas; 23.05 Telefonski poziv.
- RADIO 2**
- 6.30, 7.30, 8.30, 9.30, 11.30, 12.30, 13.30, 15.30, 16.30, 17.30, 18.30, 19.30 Poročila; 6.00 Dnevi; 8.00 Sola in vzgoja: otroštvo, kako in zakaj; 8.05 Radiodue predstavlja; 8.45 Roderick Hudson - radij. priredba; 9.10 Discogame; 10.30 Radiodue 3131; 12.45 Saj je samo igra; 15.00 »I nostri ricordi« - novela L. Pi-randella; 15.42 Omnibus; 18.32 Čas za glasbo; 19.57 Srečanje petih; 21.00 Jazz; 21.30 Radiodue 3131 - nočni program.
- LJUBLJANA**
- 5.00, 6.30, 8.00, 9.00, 11.00, 12.00, 14.00 Poročila; 4.30 - 8.00 Jutranji program - glasba; 6.50 Dobro jutro, otroci; 7.35 Prometne informacije; 8.05 Pisan svet pravljic in zgodb; 8.30 Govorimo makedonsko in srbohrvatsko; 9.05 Glasbena matineja; 10.40 Lokalne radijske postaje se vključujejo; 11.05 Ali poznate; 11.35 S pesmijo po Jugoslaviji; 12.10 Veliki zabavni orkestri; 12.30 Kmetijski nasveti; 12.40 Ob izvirih ljudske glasbene kulture; 13.00 Iz naših krajev - Iz naših sporedov; 13.30 Od melodije do melodije; 14.05 Razmišljamo, ugotavljamo; 14.25 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo; 15.00 Radio danes, radio jutri; 15.30 Dogodki in odmevi; 16.00 Vrtljak; 17.00 Studio ob 17.00, glasba; 18.00 »Ihtenje muz - poezija Osipa Mandelstama z glasbo; 18.30 S knjižnega trga; 19.00 Radijski dnevnik; 19.25 Zabavna glasba; 19.35 Lahko noč, otroci; 19.45 Minute z ansambлом Borisa Kovačiča; 20.00 Zborovska glasba po želji poslušalcev - Dana Jarc; 20.35 Priljubljen klavirski melodije; 21.05 »Tisoč in en večer« ob 75-letnici Antona Dermote, 3. oddaja; 22.00 Našim rojakom po svetu; 22.15 Informativna oddaja v nemščini in angleščini; 22.25 Iz naših sporedov; 22.30 Zimzelene melodije.

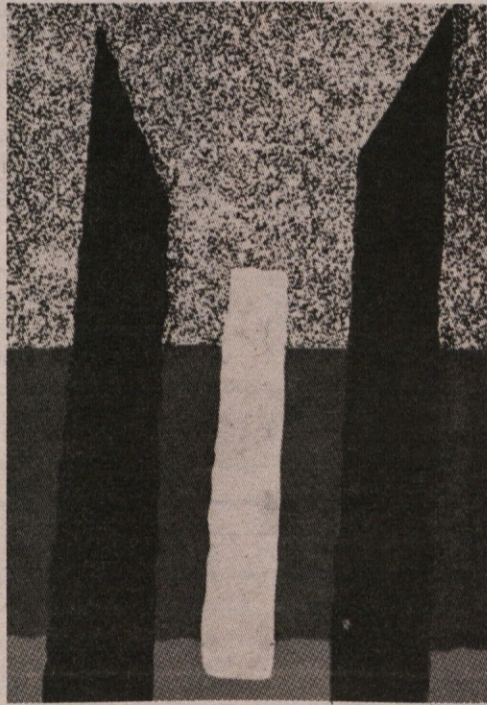

Na razstavi v Pordenonu razobešenih kar 161 del

Obsežen petdesetletni vsebinski pregled ustvarjalnosti slikarja Lojzeta Spacala

Lojze Spacal, najmarkantnejša osebnost v slovenskem zamejskem likovnem svetu in hkrati eden največjih umetnikov v deželi Furlaniji-Juljski krajinu je doživel novo, lepo priznanje. Avtonomna dežela Furlanija-Juljska krajina mu je v organizaciji ustanove Centro iniziative culturali Pordenone, torej pordenonskega središča za kulturne pobude, pripravila veliko antološko razstavo v prostorih razstavišča Galleria d'Arte Sagittaria. To veliko likovno manifestacijo lahko prištejemo dosedanjim štirim podobnim velikim razstavam Spacalovih del, ki predstavljajo oziroma so predstavljale nekakšne mejnike ali občasne obračune ob daljši ali krajši prehojeni poti. V mislih imamo veliko Spacalovo razstavo v ljubljanski Moderni galeriji leta 1954, veliko predstavitev tržaški publiki leta 1968, v muzeju Revoltella, bogato antološko razstavo v komaj obnovljenem gradu v Kromberku leta 1972 ter trojno razstavo v Trstu ob mojstrovih sedemdesetletnici, in sicer razstavo olj oziroma mešane tehnike na Gradu sv. Justa, grafike v veliki avli nove univerze ter del na temo NOB in antifasiističnega boja v Rižarni.

Lojze Spacal: Skrivnostni stolpi

Če sedanjo razstavo v Pordenonu primerjamo z gornjimi, pomeni, da ne gre za eno izmed sto in več osebnih oziroma samostojnih razstav, ki jih je mojster priredil na svoji dolgi in bogati ustvarjalni poti, pač pa da gre za veliko prireditel, o čemer govorijo sledeči podatki: Spacal je s svojimi olji, slikami in mešani tehniki ter grafičnimi listi napolnil sedem večjih in velikih prostorov, oziroma dvoran, začel s kletnimi razstavnimi prostori, kjer so razobešeni v glavnem veliki grafični listi, pa do prvega nadstropja, kjer je na stene širokega hodnika dal na ogled še nekaj grafike, kar tri velike razstavne prostore pa napolnil s svojimi olji in deli v mešani tehniki. Vsega skupaj je tu kar 161 del, kar je največ, kar je Spacal kdajkoli dal na ogled na eni razstavi.

Seveda gre ponovno za antološko razstavo, za obsežen pregled mojstrove ustvarjalnosti v vseh petdesetih letih, odkar se je lotil naporenega, vendar pa uspešnega likovnega poslanstva, saj sama razstava nosi naslov »Spacal — petdeset let slikarstva in grafike«.

Cepprav imamo, kot smo rekli, opravka z antološko likovno manifestacijo, torej z razstavo, ki obsega dela določene razdobja, v konkretnem primeru celotno Spacalovo ustvarjalno in razvojno dobo, dela na razstavi niso kronološko razpo-

rejena, pač pa le tako, kot so to zahtevale ali narekivale razstavne potrebe in možnosti. Zato so v kletnih prostorih na ogled le veliki grafični listi, to se pravi dela zadnjih desetletij. V prvem nadstropju pa se pregled slik začne z deli še bogate figurativnosti, kot so olja z naslovi »Slikar pri delu« iz leta 1940, »Noč« iz leta 1942, »Ženska v rumenem« iz leta 1943, nakar sledijo dela poznejših in seveda najnovejših časov, ko mojster čedalje bolj izloča posamezne konture in svoje motive vedno bolj skopno orisuje in opisuje, tako da imamo posebno zadnje čase opravka s skrajno sintetizirano likovno izraznostjo, kjer prihajata do izraza že neka geometričnost in pa seveda tipična Spacalova barvnost. In čeprav je tudi v svoji barvnosti nekako skop, je marsikatero njegovo delo prepričljivo prav zaradi te razmeroma skromne barvnosti, saj imamo na primer v eni izmed razstavnih dvoran v prvem nadstropju kakih 20

del, kjer je najmočnejša, najizrazitejša še komaj zaznavna siva barva. To pa je pri Spacalu možno, ker ume z belo barvo slikati na beli osnovi. Sicer pa Spacal sploh ne pozna kričečih barv, pač pa kvečjemu umirjeno žive barve, seveda vedno v prijetnem skladju.

Cepprav zavzemajo olja in slike v mešani tehniki tri velike prostore prvega nadstropja, je tu na ogled tudi par ducatov grafičnih listov. Gre za manjše formate in dela tudi starejšega datuma. Pravzaprav se tudi tu pregled začneja s starimi, celo najstarejšimi Spacalovimi deli. To je na primer »Tihoožitje« s steklenico, sadjem in vrčem iz 1953. leta, tu je grafični list iz 1943. leta s tedaj Spacalu priljubljenimi »bicikli« in podobno. Nato sledijo grafična dela raznih dob, kakih treh desetletij, ko so pri manjših formatih strnjene barve močnejše, pogosto tudi močno mračne. Končno je tu nekako ločena od ostalih tudi mala skupina grafik na temo NOB ter antifasiističnega boja. Spacal pa je pod steklom dal v osrednji dvorani na ogled tudi tri obarvane lesoreze, pač tri matrice, prav tako na temo NOB.

V tem sprehodu po razstavnih dvoranah pordenonskega razstavišča nismo hoteli dati strokovne ocene Spacalovega dela, pač pa smo nanizali nekaj podatkov in nakazali kako misel ali vtis, ki ga tolikšna prireditel zasluži ali vsaj vzbudi pri kolikor toliko pozornem obiskovalcu.

Sicer pa govori o Spacalovi umetnosti že več monografij, med katerimi je tudi monografija — katalog, ki je z naslovom »Spacal« izšla prav ob tej razstavi v Pordenonu. Poleg vodne besede deželnega odbornika za kulturo Daria Barnabe, je v njem predstavitev mojstrove umetnosti izpoda peresa ravnateljice galerije moderne umetnosti v Bologni Franca Solmia, predstavitev je v italijansko, slovensko in nemško. Prav tako v treh jezikih je objavljen kratek mojstrov življenjski opis in ob koncu še bogata bibliografija od 1940 do 1981. leta. Seveda ob šestdesetih reprodukcijah Spacalovih starejših in novejših del, katerih trideset je v črno-belem in prav toliko v barvah.

Hkrati z veliko razstavo v Pordenonu pa je vodstvo tržaške galerije Cartesius pripravilo razstavo izključno Spacalove grafike. Tudi to razstavo so odprli v soboto zvečer in obsega kakih trideset del. Razstava v Trstu bo trajala do 20. t.m., velika razstava v Pordenonu pa vse do 10. februarja.

(Fre)

Franko Vecchiet v Ajdovščini

V okviru razvežane in prodorne dejavnosti naših likovnih umetnikov moramo opozoriti tudi na novo razstavo Franka Vecchiet v Pilonovi galeriji v Ajdovščini. Vecchiet je s tem najbrž zaokrožil letošnjo zelo razvejano dejavnost, saj je v zadnjih mesecih pred to razstavo pripravil še ogled svojih grafik v Budvi in na Opčinah.

Razstavo v Ajdovščini so imenovali »objekti in grafike« in so jo odprli 27. novembra. Že naslov kaže, da gre za nove pristope do likovnega izražanja, ki bo na ogled do 16. t.m.

Tržaški jazz krožek začel novo sezono z gostovanjem »Traditional studia« iz Prage

Tržaški jazz krožek je v nedeljo začel svojo sezono z zanimivo skupino »Traditional jazz studio« iz Prage. Kot mnoge druge tržaške kulturne ustanove ima tudi ta krožek težave s prostori, zaradi česar je prvi koncert potekal v dvorani v Ul. Ananjan. Sicer se je krožek že večkrat poslužil te dvorane in poudariti moramo, da se je tržaško občinstvo odzvalo v presenetljivo velikem številu.

Praska skupina je priprtovala v Trst z več kot enourno zamudo zaradi okvare na kombiju. Zbrano občinstvo je imelo tako priložnost, da je prisluhnilo glasbeniku-pianistu, ki je sicer sedel med občinstvom, je pa po jazzovski navadi kar rad sedel h klavirju in prijeto presenetil prisotne. Gostje so takoj po prihodu stopili na oder in skoraj brez sape začeli s koncertom.

Skupino vodi klarinetist in saksofonist Pavel Smetacek, sestavljajo pa jo še dva saksofonista (od katerih eden tudi klarinetist), trobentač, pozavnist, flavtistka, kitarist (občasno igra tudi na banjo), pianist, kontrabasist in seveda bobnar. Skupina, ki jo je tržaškemu krožku posredovalo italijansko predstavništvo v Pragi, je zelo znana v Vzhodni Evropi, nastopala pa je tudi že v Ameriki in pravkar na Dunaju. V tej sestavi so godci predstavili najtradicionalnejši jazz, vendar se nekateri izmed njih ukvarjajo tudi z modernim jazzom. Med zaigranimi motivi so se najpogosteje pojavljale teme Bennyja Goodmana in Duka Ellingota v posebnih aranžmajih, skupina pa je predstavila tudi motiv, ki ga je napisal vodja sestava in nekaj zanimivih priredb črnškega spirituala ter drugih znanih jazz skladb. (nak)

MARIJ ČUK

BERITE

»Novi Matajur«

Janez Povše: JESEN V STOCKHOLMU (III.)

Na Švedskem je okoli 100 gledališč. Kraljeva državna opera, Kraljevo dramsko gledališče ali »Dramaten« ter švedski nacionalni gledališki center ali Riksteatern so v celoti državna gledališča in v tem smislu tudi subvencionirana. Potem statistike beležijo kar 23 področnih ali pokrajinskih gledališč, kjer 55% stroškov pokriva država, ostalo pa občine in področja, na katerih gledališča delujejo. In potem so tukaj še t. zv. svobodne gledališke skupine, ki jih je okoli 70 — za zanimivost pa velja omeniti še ansambel 40 igralcev, ki ga vzdržuje švedska televizija.

Nenavadno je, kako so nekatere stvari — tako tudi gledališča — na Švedskem tako skrajno centralizirana, da je to za naše pojme že kar nepojmljivo. Toda očitno gre za centralizacijo na pravi način in na pravem mestu, vsaj če jo ocenjujemo s stališča rezultatov. Če pustimo ob strani 1773. ustanovljeno Opero in 1788. ustanovljen »Dramaten«, potem zabeležimo ob leta 1934 ustanovljenem Riksteaternu naslednje osupljive podatke: to je fantastična gledališka organizacija, ki pripravlja predstave za odrasle, za otroke, za neme (!), glasbene in baletne predstave, ima dva ansambla v provinci, ki krožita; sezona sešteje kar 130 različnih programov, kar pomeni 4000 (!) predstav letno za okoli 1 milijon obiskovalcev. — »Teatercentrum«, ki združuje svobodne skupine, zbere letno okoli 7000 predstav, od katerih jih je več od polovice za otroke in mladino — in končno je tukaj Mestno gledališče v Stockholmu s šestimi različnimi odri, ki vključujejo še mladinsko in lutkovno gledališče, pripravijo 18 do 20 novih predstav letno, ima 70 stalnih in 10 svobodnih igralcev, 8 stalnih režiserjev, kar pomeni okrog 1200 predstav v sezoni za preko četr milijona gledalcev. V celoti zajamejo švedska

gledališča letno okrog 4,5 milijona gledalcev, kar je za 8,5 milijonsko državo gotovo ogromna številka.

Življenje v prestolnici pa poteka dalje in spoj videti in sodobnosti je na poseben način pretekli v starem delu mesta — v Gamla Stan — kjer se predvsem bohotita Kraljeva palača, ki so jo gradili v letih med 1690 - 1754, ima 550 sob in meri v pravokotniku 140 krat 130 m ter se ponaša, tako zatrjujejo Švedi, z izredno lepo kraljico, ki je vrh vsega še zelo inteligentna in na vsak način — tako Švedi — v vseh smislih prekaša kralja, svojega moža, ki mu pa tudi nihče ne odreka šarma in nevsiljivosti. — Kraljeva družina bi bil prvi simbol Švedske, potem pa prideta že druga dva, športna, o katerih veliko govorijo, posebno kadar so Švedi na tujem: to sta Stenmark in Borg, ki poslednje čase z reklamami za vse pomembne in nepomembne stvari, predvsem pa s svojo novo spremljevalko, polnita časopise in stolpce pogrobnih časopisov in revij. Poslednji sodobni simbol Švedske pa je gotovo tudi Ingmar Bergman, o katerem pa vsaj znotraj gledaliških in umetniških krogov ne govorijo preveč radi. Očitno je več kot vsi drugi, zrasel je čez glavo vsem s svojimi uspehi in kvaliteto, nekateri pa so celo mnenja, da ga mnogi resnično ne marajo kot umetnika, ker je preveč oster in prodirljiv s svojo globinsko optiko; slednja pač razbija človekov mir in urejenost, tega pa Švedi — vsaj v vsakdanjem življenju — ne marajo preveč.

In vendar je njegov »Kralj Lear« vsaj pet predstav naprej gotovo razprodan do zadnjega stola in to je predstava, ki jo gotovo velja videti, tudi če nisi strasten ljubitelj gledališča: zadostuje že, da ti je od časa do časa pri srcu

močno in kvalitetno umetniško doživetje. To je seveda tudi eden boljših ali celo najboljših dogodkov mojega kulturnega aranžmaja. Predstava polna notranje poetične lepote in ostrine, predstava, ki se v petih minutah zaobrne navznoter in spet potrjuje prepričanje, da je umetnost pač sprehajanje za fasadami bolj ali manj urejene vsakdanjosti, da je poseganje v tiste večkrat do kraja zastrte globine človeka in življenja, v katerih in znotraj katerih se v resnici odigravajo važne in poglavitne stvari in v danih trenutkih usodno presegajo v konkretno življenje, v veliko začudenje ljudi, ki se imamo že za absolutne gospodarje svoje in skupne usode. Predstava boleče ostrine in zgovorne tišine, krutega soočenja z življenjem, predstava, ki je vsa en sam nepovrat, nič se v življenju na enak način več ne vrne in ena sama napaka starega Leara je dovolj, da se sproži svet v tisto mašinerijo, ki dovoli zmagati in zmagovati mračnim silam. Na ta način je ubogi stari ves čas korak za dogodki, korak zmole je tudi korak nesrečne usode, in nič ne pomaga: niti kesanje, niti očiščenje, ljubljena Kordelija je enkrat za vselej izgubljena in je bila izgubljena že v pričetku, ko jo je oholi oče tako nespametno zavrgel in preklel, ne da bi vedel, da je prav ona bistvo njegovega življenja ali vsaj bistveni del tega bista.

Medtem ko Bergman s svojimi igralci igra igro vredno samega življenja, za Kraljevo palačo in Parlamentom ribiči lovijo ribe — kot da skušajo potrditi znano švedsko nagnjenje do narave, kot da skušajo spojiti stare stavbe s sodobnim življenjem in kot da hočejo spontano pokazati svoj sproščen odnos do uradnih veličin takšne ali drugačne vrste. Nenadejano se pridruživ turistom s fotoaparati — skoraj polдне je in takrat je svečana menjava straže

na dvorišču pred Kraljevo palačo — in ko prične igrati »Glockenspiels«, igra zvonov, in se strazarji v pravcati nevihti z rahlimi zastoji in povsem življenjsko sproščenostjo premikajo po danem geometriškem protokolu, in se obliki tako nisko lovijo nad starodavnimi zidovi, da bi jih skorajda lahko prijel in se z njimi odpravil kam daleč proč — ko bi seveda vedel, da te ne zanesejo še bolj na sever, v še večji mrak — takrat pravzaprav ne vem več, kje sem. Spomnim se na Krležo in njegove zgodovinske in medzgodovinske obsedenosti in ne morem si kaj, da mu ne posvetim tega imenitnega trenutka, ki je tako zgovoren v svoji nedoumljivosti: vse je pravzaprav tako čudno, tako resnično in neresnično, toda občutek je tako jasen, da je že kar otipljivo: tukaj, na takšnem mestu, je mogoče resnično občutiti prepletanje stoletij, samo da ni več razvidno, zakaj se preteklost tako trdoživo v tej naši sodobnosti zadržuje. Ali je to prednost ali bala, ali je to svetla inspiracija, ali pa se te vrste relativizem pravzaprav že nagiba v zgodovinsko skepsno.

V mestu so tudi straže: pred ameriški in sovjetski predstavništvi, toda so vsaj realne in govorijo o svetu, v katerem živimo, čeprav so pomeni za njimi lahko bolj zlovesči in severnjaško mrakobni. — Naj bo tako ali drugače, odpraviti se je treba proti jugu in pot me navdaja z navdušenjem: zdi se mi, da kljub vsemu, kar so dosegli, nosijo Švedi več teže sveta kot mi, vsaj v psihološkem smislu. Čutim, da bo moja vrnitev domov olajšanje: in da se bo vse, kar sem videl in doživel, v »južnem« soncu preobrazilo v globoko in lepo, zgolj lepo doživetje. — Tako se je tudi zgodilo.

(KONEC)

Naročnina: Mesečna 10.000 lir - celoletna 120.000 lir - V SFRJ številka 25.000 din, naročnina za zasebnike mesečno 180.000, letno 1.800.000 din, za organizacije in podjetja mesečno 250.000, letno 2.500.000 din.

Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska, Trst 11-5374
Za SFRJ - Ziro račun 50101-603-45361
ADIT - DZS 61000 Ljubljana
Kardeljeva 8/II. nad. - telefon 223023

Oglašni Ob delavnih trgovski 1 modul (šir 1 st., viš 23 mm) 43.000 Finančni in legalni oglašni 2.900 lir za mm višine v širini 1 stolpca Mali oglašni 550 lir beseda Ob praznikih povisek 20% IVA 18% Osmrtnice, zahvale in sazajla po formatu Oglašni iz dežele Furlanije Julijske krajine se naročajo pri oglašnem oddelku PUBLIEST - Trst, Ul. Montecchi 6 - tel. 775.275, tix 460270 EST I, iz vseh drugih dežel v Italiji pri podružnicah SPI

primorski dnevnik

TRST Ul. Montecchi 6 PP 559
Tel. (040) 794672 (4 linije) - Tlx 460270
GORICA Drevored 24 maggio 1
Tel. (0481)83382 - 85723
ČEDAD Stretto Da Rubels 20
Tel. (0432) 731190
Odgovorni urednik Bogumil Samsa

Izdaja in tiska ZTT Trst

Član italijanske zveze Evropskih založnikov FIEG

5. decembra 1984

Antonio Leal napovedal mobilizacijo Čilencev v begunstvu »Represalije so še utrdile enotnost demokratov v boju proti Pinochetu«

Buenos Aires — Čilski begunci, ki so razkropile ni po svetu, se bodo z vsemi razpoložljivimi sredstvi skušali vrniti v domovino in se na rodni tleh aktivno vključiti v boj za ponovno vzpostavitev demokratičnega reda v Čilu. To je izjavil tiskovni agenciji Ansa v argentinskem glavnem mestu sociolog Antonio Leal, predsednik organizacije »Demokratični Čile«, ki združuje predstavnike vseh demokratičnih Čilencev v izgnanstvu in ima sedež v Rimu.

Leal je z drugimi devetimi begunci poskusil spet stopiti na čilsko ozemlje, vendar mu je Pinochetova policija preprečila, da bi zapustil letalo, s katerim se je iz Italije pripeljal na letališče v Santiagu. Skupina beguncev se je nato v družbi še drugih »izgnancev« iz Italije in raznih latinskoameriških držav ustavila v Buenos Airesu, kjer je Leal omenjeni agenciji zatrdil, da za nobeno ceno ne bodo popustili.

Glavni cilj čilskih beguncev, je naglasil Leal, je doseči ukinitve obsednega stanja v Čilu, in to seveda s sodelovanjem vseh demokratičnih sil v domovini z nekaterimi vojaškimi krogi vred. Politične stranke, Cerkev, sindikate, študente in, skratka, vse Čilence, ki nasprotujejo fašističnemu režimu, je Leal pozval, naj se skupaj z begunci strnejo v eno samo veliko gibanje proti diktaturi.

Dejstvo, da je santiaški režim obnovil zatiralne metode iz časov brž po puču leta 1973, je po Lealovem mnenju le še ošibilo Pinochetov položaj in znatno ome-

jilo njegov politični manevrski prostor, saj je represija v poslednjem času samo še strnila vrste demokratov in jih utrdila v prepričanju, da vojaška hunta sploh ni dovzeta za kakršnokoli »demokratično odprtje«.

Obsodbe bazoviških žrtev objavljene v knjigi

Rim »Posebno sodišče in obramba države — odločitev v letu 1930«. Tako se glasi naslov 4. knjige, ki jo je objavilo obrambno ministrstvo in jo za tisk pripravil dr. Florio Roselli, svojčas sodnik vojaškega kasacijskega sodišča. Knjiga sodi v zbirko 12 - 14 knjig, v katerih bodo objavili vse razsodbe, izpraševanja in razprave posebnega sodišča v razdobju 1927 - 1945.

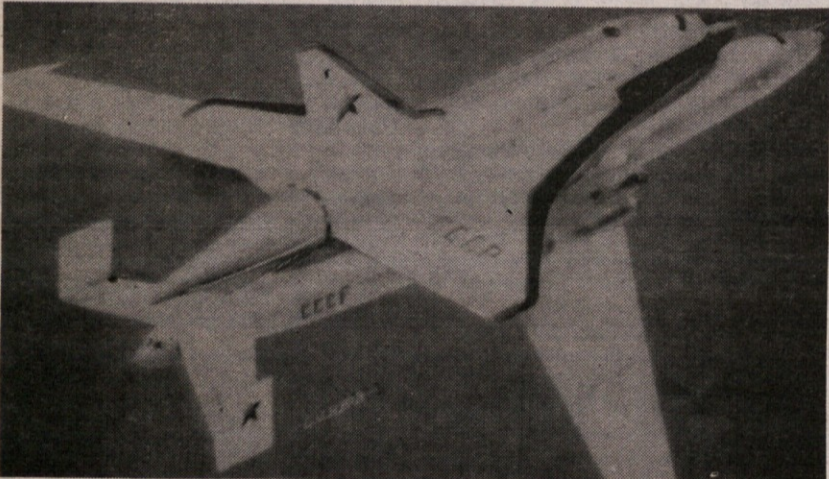
Četrta knjiga obsega 530 strani. Na začetku objavlja vse razsodbe v letu 1930 o protifašistični dejavnosti v Italiji. V tej knjigi so zlasti vse razsodbe proti slovenskim in italijanskim protifašistom v Slovenskem Primorju in Istri, med temi tudi smrtne obsodbe prvega tržaškega procesa proti štirim primorskim Slovincem ustreljenim na bazoviški gmajni: Bidovcu, Marušiču, Valenčiču in Milošu.

Pariški Le Monde v škripcih

PARIZ — Družba urednikov francoskega dnevnika Le Monde, ki so za 40-odstotkov solastniki glavnice, so z veliko večino zavrnili predlog direktorja Andréja Laurensa o prodaji nepremičnine kot oblike za sanacijo podjetja. Stališče časnika, ki ga nihče ni pričakoval, predstavlja nezaupnico Laurensovi politiki. Podjetje, ki živi v krizi že tri leta, naj bi prišlo na zeleno vejo z odpravo nočnega dela in nekaterimi drugimi posegi. Časnikarji so pripravljani na marsikakšno žrtev, da bi se le ne zmanjšalo zanimanje bralcev za časnik. Na sliki skupščina časnika. (Foto AP)

Sovjetsko vesoljsko letalo

Risba prikazuje sovjetsko inačico vesoljskega letala po vzoru ameriškega »shuttle«. Pritrjena je na orjaški bombnik mjasiščev 4, njegova slika pa je bila objavljena v zadnji številki specializirane revije »Aviation Week and Space Technology« (AP)

Pertini položi temeljni kamen za mošejo v Rimu

RIM — Predsednik Pertini bo prihodnji tork položil temeljni kamen mošeje, ki jo bodo zgradili v Rimu na Monte Antenne, v že urejenem parku opremljenem s parkirišči. S tem se je zaključil desetletni birokratski postopek za pridobitev gradbenega dovoljenja. Odbor veleposlanikov arabskih držav v Rimu, ki vodi gradnjo, je na svečanost, poleg Pertinija, povabil tudi predstavnike vlade, občine in Vatikana, da bi poudaril kulturno - verski značaj in bratske nagibe, ki so jih vodili pri akciji za postavitve mošeje v Rimu, kjer živi ali se prehodno poslovno zadržuje več tisoč muslimanov.

□ FIRENCE — Športni agonizem ne sme prekorati meja dovoljenega in ne sme prerasti v nasilje, v nasprotnem primeru ima namreč takle športnik opravka z zakonom. Tako je sodišče v Firencih obrazložilo svojo razsodbo na procesu proti 23-letnemu avstrijskemu atletu Christianu Oberrainerju, ki je na mednarodnem prvenstvu v karateju 1. 1980 v Firencih z brco v glavo tako nespretno zadel svojega italijanskega nasprotnika, da je le-ta oblezal nezavesten ter nekaj dni kasneje umrl. Pisal se je Giovanni Mei.

Dolga zgodba lepih kreolk od domovine do Rima

RIM — Med gospodinjstvi pomočnicami in otroškimi negovalkami v petičnih družinah vzdolž Apeninskega polotoka je veliko lepih kreolk s Kapverdskih otokov. Te veljajo za sila delavne, poštene in zveste, malokdo pa je seznanjen s težkimi življenjskimi razmerami njihovih vrstnic v domovini, ki izvirajo iz petstoletnega zatiranja nebelopolte ženske v rasnem, socialnem in spolnem pogledu, v kolikor črнке, sužnje in žrtve patriarhalnega družbenega sistema.

Da se belopolti kolonialisti ne bi pečali s temnopoltimi domačinkami, so leta 1620 Portugalci začeli pošiljati na Kapverdske otoke bele »lahkoživke«, toda vse zaman: moški so se sicer ženili z belkami, obenem pa se svobodno ljubili z afriškimi dekleti, sužnjami, in rojevali so se mešani otroci — kreolci in kreolke. Danes suženjstva ni več in rasnih diskriminacij tudi ne, toda ostala je stara navada — železna srajca: belopolta, temnopolta ali kreolka, kapverdska ženska je še vedno zatirana, posebno še, če je omožena. Edinole neporočena uživa določeno svobodo, in to spolno!

Žena in mati mora biti doma in gospodinjiti, mož in oče se pa zabava, lahko ima eno ali več priležnic.

L. N. Tolstoj

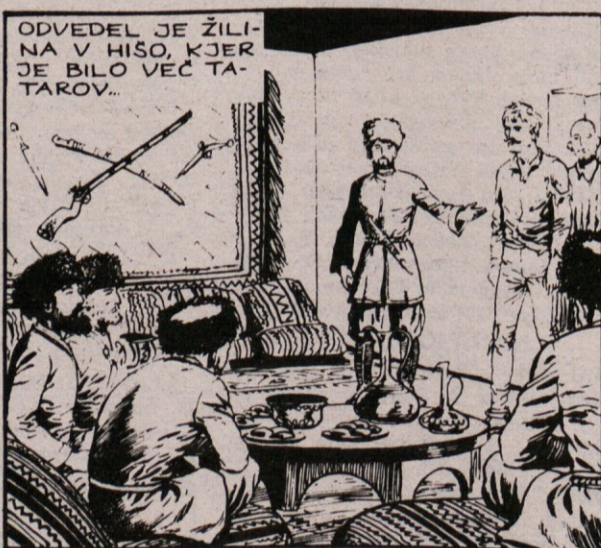
KAVKAŠKI UJETNIK

Ilustriral ŽELJKO LORDANIČ

8.

IZ NEKE HIŠE JE PLANIL ČRNKASTI TATAR...

ODVEDEL JE ŽILINA V HIŠO, KJER JE BIL VEČ TATAROV...

NA UKAZ ČRNKASTEGA TATARA JE HLAPEC POSADIL ŽILINA ZUNAJ PREPROGE NA GOLA TLA...

EDEN OD TATAROV SE JE OBRNIL K ŽILINU IN SPREGOVORIL PO RUSKO... NAJPREJ JE POKAZAL NA RDEČEBRADEGA.

UJEL TE JE KAZIMUHAMED.

Španec šef tiskovnega urada svete stolice

VATIKAN — Papež Janez Pavel II. je večeraj dopoldne imenoval novega vodjo tiskovnega urada svete stolice. To je 48-letni Španec Joaquín Navarro Valls, nedavno potrjen predsednik Združenja za tuji tisk v Italiji, rimski dopisnik španskega dnevnika »ABC« ter član in glasnik mednarodne organizacije »Opus Dei«. Za njegovega namestnika je papež

izbral mons. Giulia Nicolini, ki je sicer italijanske narodnosti, spada pa v lugansko škofijo in je bil doslej zaposlen v škofovski kongregaciji.

Prvič po 24 letih obstoja vaticankega tiskovnega urada se je namerilo, da na odgovornih mestih ni nobenega Italijana.

□ SYDNEY — Zmagoslavje laburistov na sobotnih volitvah v Avstraliji je za stranko Boba Hawka pomenilo tudi trenutek iztrenitve. Laburistične stranke je namreč izgubila polovico svojih večinskih glasov in na ponovno potrjenega ministra lete zdaj raznovrstni očitki: Bob Hawke je svojo volilno kampanjo pričel prezgodaj in to brez prave strategije, kar je spretno izkoristila opozicija, t.j. liberalno-nacionalna koalicija.

Stranke in politični opazovalci bodo brzkone še dalj časa proučevali sobotne volilne izide. Mnogi pa skorajda ne morejo skriti zadovoljstva, da se je Bobu Hawku končno zamajal stolček. Hawke se je še nedolgo tega proglasal za nepremagljivega in s predhodnimi volitvami je nameraval potrojiti število svojih glasov v poslanski zbornici ter obenem osvojiti tudi senat. A jeziček na tehtnici se še vedno nagiba v korist kake pol ducata demokratičnih senatorjev. V novi zbornici bo sedaj verjetno sedelo 81 laburistov, 46 liberalcev in 21 nacionalcev: obe stranki sta povezani v koalicijo.

V Bukarešti ubili jordanskega funkcionarja

BUKAREŠTA — Pred jordanskim veleposlaništvom v Bukarešti je večeraj zjutraj neznanec s samokresom ubil jordanskega uradnika Azmija Al Muftija, ki je v veleposlaništvu opravljal svetovalske posle. Jordansko veleposlaništvo vesti ni komentiralo, zdi pa se, da je na Muftija streljal kak palestinski terorist.

□ TEL AVIV — Shimon Shlomo, pravoverni poslanec skrajno versko usmerjene stranke »Shas« je odkril skrivnost izraelskih vojaških neuspehov v Libanonu: vzrok upadanja morale izraelskih vojakov tiči v dejstvu, da so med njimi tudi predstavnice nežnega spola, ki so s svojim nespodobnim obnašanjem izzvale jezo Vsemogočnega...